

BŪVNICĪBAS VALSTS KONTROLES BIROJA TIESISKAIS STATUSS LEGAL STATUS OF THE STATE CONSTRUCTION CONTROL BUREAU

Jeļena Krauliša

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, jelena.kraulisa@gmail.com, Rēzekne, Latvija
Zinātniskā vadītāja: **Ilga Krampuža** Mg.iur., Mg.soc.sc. lektore

Abstract. *The article is devoted to the study of the legal status of the State Construction Control Bureau and its development, thus concluding the importance and necessity of the State Construction Control Bureau. The results of the State Construction Control Bureau work in relatively short period, which provide an opportunity to conclude on the role of this state institution, but also evaluate the exiting construction work control system in the country. In the article assessed the competence of the State Construction Control Bureau, as well as the rights, duties and function assigned to construction work inspectors of Bureau.*

Keywords: *construction work inspectors, control of the construction, State Construction Control Bureau*

Jebkuras būves būvniecības process ir saistīts ar potenciālu personu un arī sabiedrības drošības apdraudējumu. It īpaši gadījumos, kad notiek publisko ēku būvniecība, jo šāda veida ēkās visvairāk uzturas lielāks vai mazāks cilvēku kopums. Saskaroties ar sabiedrības drošības jautājumu, klājā nāk kontroles institūts, kura ietvaros noteiktajai apdraudējuma jomai tiek izveidota kontroles institūcija ar mērķi novērst vai pēc iespējas samazināt sabiedrības drošības apdraudējumu. Minētais ir attiecināms arī uz būvniecības jomu, normatīvajos aktos nosakot būvniecības kontroles veikšanas noteikumus un kārtību, kas Latvijas Republikā tika reformēts pēc 2013.gadā notikušās Zolitūdes traģēdijas. Viens no reformas rezultātiem ir Būvniecības kontroles biroja darbības uzsākšana, nododot tā kompetencē atsevišķi ēku un būvju būvniecības un ekspluatācijas kontroli.

Ņemot vērā to, ka cilvēki visos gadsimtos ir būvējuši ēkas un to, ka būvniecības process nepārtraukti attīstās, ietekmējot arī būvniecības kontroles procesu, pakārtotot to atbilstošā laika būvniecības procesam, būvniecības kontroles aktualitātei ir pastāvīgs raksturs. Papildus tam, ņemot vērā, ka vairākas Latvijas Republikas pilsētu pašvaldības apgūst Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļus, izmantojot tos būvniecībai, Būvniecības valsts kontroles birojs tiek aktīvi iesaistīts šādas būvniecības kontrolē.

Pētījuma mērķis ir izpētīt Būvniecības valsts kontroles biroja tiesisko statusu, nosakot tā galvenos pienākumus un tiesības, kā arī būvniecības kontroles tiešajam izpildītājam - būvinspektoram noteiktus pienākumus un tiesības.

Izvirzītā mērķa sasniegšanai tika noteikti sekojoši *pētījuma uzdevumi*:

- 1) izpētīt būvniecības kontroli reglamentējošos normatīvos aktus, nosakot Būvniecības valsts kontroles biroja kompetenci;
- 2) noteikt galvenos Būvniecības valsts kontroles biroja pienākumus un tiesības;
- 3) konstatēt būvinspektoram noteikto tiesisko statusu būvniecības kontroles veikšanā.

Pētījuma objekts ir būvniecības kontroles institūciju tiesiskais statuss, savukārt pētījuma priekšmets ir Būvniecības kontroles biroja tiesiskais statuss.

Pētījuma izstrādes gaitā tika izmantotas sekojošas pētījuma metodes: analītiskā metode, kas izmatota nosakot Būvniecības valsts kontroles biroja un būvinspektoru tiesības un pienākumus; salīdzinošā metode, kas izmantota, lai noteiktu kā praksē tiek īstenoti tiesību normu priekšraksti; gramatiskā un teleoloģiskā metode, kas izmantotas, lai izpētītu Būvniecības valsts kontroles biroja darbību reglamentējošo normatīvo aktu priekšrakstus un tiesību normu saturu, kā arī vēsturiskā metode, lai noteiktu Būvniecības valsts kontroles biroja dibināšanas priekšnoteikumus.

Ikvienam Latvijas Republikas iedzīvotājam, pamatojoties uz Satversmē noteiktajām cilvēka pamattiesībām ir tiesības uz īpašumu un tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē. Minētās

pamattiesības un to īstenošana ir cieši saistīta ar būvniecības tiesībām, kuru ievērošanas kontrole valsts līmenī ir nodota Būvniecības valsts kontroles birojam (turpmāk tekstā - Birojs).

Birojs ir ekonomikas ministra pakļautībā esošā tiešās pārvaldes iestāde, kuras mērķis ir atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei nodrošināt kvalitāti un drošību būvniecības jomā (*Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums, 2014., 1.punkts*). Līdz ar to ir konstatējams, ka Birojs ir valsts pārvaldes sistēmas subjekts, kas īsteno būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu praktisku izpildi, sava veida saimnieciskās darbības vadībā (*Stucka, 2009., 22.lpp.*). Birojs ir salīdzinoši nesen nodibināta iestāde, kas savu darbību sāka vien 2014.gada 1.oktobrī, tas ir, tās darbojas nepilnus piecus gadus (*Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums, 2014., 1.punkts*). Neskatoties uz to, no Birojam nodoto funkciju realizēšanas rezultātiem ir iespējams secināt arī par tā nozīmi būvniecības kontroles nodrošināšanā. Ņemot vērā to, ka Satversmes 115.pants tiesību uz labvēlīgu vidi nodrošināšanai neparedz vides nemainīgumu un līdz ar to arī pieļauj to pārveidošanu, tostarp būvniecību, tas arī neliedz īstenot personu ekonomiskās un sociālās intereses (*Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums, 2008., Nr. 2007-11-03., 15.punkts*). Savukārt, lai ekonomiskās un sociālās intereses nepārsniegtu to īstenošanas pieļaujamās robežas tiesību uz labvēlīgās vides kontekstā, viens no to kontroles veidiem arī ir būvniecības kontrole.

Kā viena no svarīgākajām Biroja funkcijām ir būvdarbu valsts kontroles nodrošināšana un būvju pieņemšana ekspluatācijā noteiktajos gadījumos – ja tiek veikta jaunu publiku ēku būvniecība un ekspluatācijā nodotās publiskās ēkas pārbūve, kurās paredzēts vienlaikus uzturēties vairāk kā 100 cilvēkiem; ja tiek veikta tādu būvju būvniecība, kurām ir piemērojama ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūra, piemēram, jaunbūvējamo automaģistrāļu un ātrsatiksmes autoceļu būvniecībā; ja tiek veikta jaunu būvju būvniecība vai ekspluatācijā nodotu būvju pārbūve, ja ieceres iesniedzējs ir pašvaldība un publisku būvdarbu līguma līgumcena ir 1,5 miljoni eiro vai lielāka (*Būvniecības likums, 2013., 6^l.panta pirmās daļas 1.punkts*). Tādējādi, Birojs veic publisko ēku būvniecības kontroli, lai novērstu personu, kas tajā uzturēsies, drošības apdraudējumu, ēku, kuru būvniecībai ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, lai novērstu vai samazinātu tādu ietekmi uz vidi, kas var nodarīt kaitējumu un aizskart personu tiesības un dzīvi labvēlīgā vidē, bet pašvaldības realizētu ēku būvniecību, kuru kopējās izmaksas pārsniedz 1,5 miljoni euro, lai novērstu pašvaldības budžeta līdzekļu izšķērdēšanu un novērstu personu apdraudējumu, jo bieži šādas ēkas ir arī publiskās ēkas.

Izvērtējot Biroja kompetenci atsevišķi grupu ēku būvniecības kontrolē, autore secināja, lai lielākā mērā novērstu sabiedrības drošības apdraudējumu, kas var rasties normatīvajiem aktiem neatbilstoša būvniecības procesā un tā rezultātā uzceltā ēkā, nepieciešams paplašināt noteiktās ēku grupas. Līdz ar to, autore piedāvā noteikt būvniecības kontroli pār daudzīvokļu māju būvniecību, kurā plānots izbūvēt vai pārbūvēt vismaz piecus stāvus un ierīkot vismaz četrdesmit dzīvokļus, nodot Biroja kompetencē. Ņemot vērā, ka līdzīgi publiskām ēkām daudzīvokļu mājās var uzturēties vienlaicīgi ap 100 cilvēkiem, autores ieskatā, šādu ēku būvniecībā ir nepieciešama valsts līmeņa kontrole. Par labu autores priekšlikumam var norādīt, ka daudzīvokļu dzīvojamās mājās tiek izbūvēti vai pārbūvēti īpašas bīstamības avoti kā elektroapgāde vai gāzesvads, kuru izbūve normatīvajiem aktiem neatbilstošā veidā, ēkas ekspluatācijas laikā var radīt ne tikai apdraudējumu cilvēku drošībai, bet arī kaitējumu cilvēku veselībai, dzīvībai un kaitējumu videi.

Tāpat Birojs veic būvvaldes funkcijas un līdz ar to arī būvniecības kontroli attiecībā uz Aizsardzības ministrijas, tās padotības iestādes vai būvju būvniecību. Tas nozīmē, ka būvniecības kontrole pār šādu būvju būvniecības procesu tiek iekļauta Biroja ekskluzīvā kompetencē, kuras Birojs īsteno sākot no 2015.gada 1.jūlija (*Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums, 2014., 17.punkts*).

Būvobjektos, kuri ir pakļauti Biroja valsts kontrolei, tas pilda būvvaldei noteiktas kontroles funkcijas, tas ir, Birojs veic būvniecības procesa kontroli un būvniecības atbilstības

būvniecību regulējošu normatīvo aktu prasībām atbilstības kontroli, norīko būvinspektoru kontrolei objektā un nosaka obligāto būvlaukuma apmeklējuma grafiku, atbilstošajos gadījumos minēto grafiku nosakot, izvērtējot būvuzraudzības plānā noteiktos galvenos būvdarbu posmus, kā arī pieņem būvi ekspluatācijā (*Būvniecības likums, 2013., 61.panta pirmā daļa*). Kā vēl viena funkcija, kas ekskluzīvi ir noteikta Birojam un ir saistīta ar būvniecības procesa kontroli ir nodrošināt būvniecības pārraudzībai un kontrolei nepieciešamās būvniecības informācijas sistēmas darbību (*Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums, 2014., 4.punkts*).

Saskaņā ar statistikas datiem, būvdarbu kontroles jomā Birojs 2017.gadā nodrošināja būvdarbu kontroli 279 objektos, kopsummā veicot 785 pārbaudes, kuru starpā 111 būvobjekti tika pieņemti ekspluatācijā (*Putnika, 2018., 13.lpp.*). Pārbažu rezultātā Birojs konstatējis, ka 37% no pārbaudāmiem objektiem ir pieļauti pārkāpumi. No tā izriet, ka galvenās problēmas, kas saistāmas ar pārkāpumiem būvprojektos, izpaužas kā neatbilstošu būvmateriālu izvēlē un iestrādāšanā būvobjektos. Līdz ar to, konstatējama problēma, kas ir raksturīga arī būvvaldes īstenotajai būvniecības kontrolei, ka kontroles institūcijas neveic pilnīgu būvprojekta un tajā iekļauto tehnisko risinājumu pārbaudi, bet tikai formāli saskaņo būvprojektu, pārbaudot tikai galveno projektēšanas nosacījumu izpildi. Tas tiek apstiprināts arī ar to, ka 25% no objektiem, kuros 2017.gadā tika veikta ekspluatācijas kontrole, tika atzīti par nedrošiem kļūdaino būvprojektu un būvdarbu dēļ (*Putnika, 2018., 14.lpp.*).

Kā vienu no iespējam šādu pārkāpumu un nepilnību novēršanai, Birojs norāda iekšējās kvalitātes kontroles sistēmas ieviešana katrā būvobjektā, jo Birojs secinājis, ka objektos ar šādas kontroles sistēmas esamību, pārkāpumu īpatsvars ir mazāks (*Putnika, 2018., 14.lpp.*). Arī autore daļēji piekrīt šādam piedāvājumam, jo, novēršot iespējamus pārkāpumus iekšēji jau no paša sākuma, netiks radīti smagāki pārkāpumi, taču, autoresprāt, pilnībā pārkāpumi šādā veidā netiks novērsti.

Tā kā Birojs veic būvju pieņemšanu ekspluatācijā, tad tam ir noteikts uzdevums veikt būves ekspluatācijas uzraudzību un kontroli, veicot ekspluatācijas drošuma apskati un novērtēšanu (*Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums, 2014., 3.punkta 3.2.apakšpunkts*). Saskaņā ar statistikas datiem par 2017. gadā veiktajām ekspluatācijas kontrolēm, Birojs norāda, par bīstamam atzītas un ierobežota ekspluatācija ir noteikta 41 publiskajai ēkai (*Putnika, 2018., 14.lpp.*). Savukārt 205 ēkās tika konstatētas problēmas ar mehānisko stiprību un stabilitāti (*Putnika, 2018., 14.lpp.*). Tādējādi, pamatojoties uz apskates rezultātiem, tiek aizsargāta sabiedrības drošība un tiek būves īpašniekam tiek uzlikts par pienākumu novērst kaitējuma nodarīšanas riskus.

Kā jau minēts, būvniecības un būvlaukuma kontrolei Birojs norīko būvinspektoru. Biroja būvinspektori ir personas, kuras ir tiesīgas veikt būvdarbu kontroli (*Būvniecības likums, 2013., 18.pants*). Ir konstatējams, ka būvinspektora kā tiešā būvdarbu kontroles veicēja tiesiskais statuss apveltī to kā ar pienākumiem, tā arī ar tiesībām, ko paredz vairāki būvniecības procesa regulējošie normatīvie akti.

Lai veiktu būvdarbu kontroli, būvinspektoriem ir tiesības apskatīt un pārbaudīt būvi un būvlaukumus būvdarbu laikā (*Būvniecības likums, 2013., 18.panta trešā daļa*). Tā kā šādas būvinspektora tiesības ir noteiktas normatīvajā regulējumā – Būvniecības likuma 18.panta trešajā daļā – gadījumā, ja fiziska vai juridiska persona liedz vai kavē būvinspektoram īstenot šādas tiesības, iekļūšanai būvē vai būvlaukumā būvinspektors ir tiesīgs izmantot aizvītojājizpildi un fizisku spēku saskaņā ar rajona (pilsētas) tiesas tiesneša lēmumu, kas pieņemts, pamatojoties Biroja pieteikumu un tam pievienotajiem materiāliem (*Būvniecības likums, 2013., 18.panta trešā daļa*).

Lai pilnvērtīgāk nodrošinātu būves vai būvlaukumu apskati, būvinspektoram ir tiesības pieprasīt būvdarbu laikā atbrīvot telpas, padarot tās pieejamas, un atsegt būvju daļas, ar nolūku pārbaudīt uzbūvēto konstrukciju, ja rodas šaubas par konstrukcijas drošumu (*Vispārīgie būvnoteikumi, 2014., 143.4.punkts*). Tādā veidā būvinspektoram tiek dota iespēja pārbaudīt

visas pamatotas šaubas par būves drošumu un to konstrukciju kvalitāti, kā arī būvniecības procesu reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu.

Nereti veicot būvniecības vai būves ekspluatācijas kontroli tiek konstatēts, ka būvniecības vai ēkas ekspluatācija tiek veikta neatbilstoši attiecīgo normatīvo aktu prasībām jeb patvaļīgi. Par patvaļīgo būvniecību tiek atzīstas visi būvdarbi, kas uzsākti vai tika veikti neatbilstoši būvniecības reglamentējošo normatīvo aktu prasībām, piemēram, nesāņemot būvatļauju (*Būvniecības likums, 2013., 18.panta otra daļa*). Tāpat par patvaļīgu būvniecību Būvniecības likuma izpratnē tiek atzītas būves, kuras tiek izmantotas neatbilstoši būvprojektā noteiktajam ekspluatācijas veidam. Šādos gadījumos tiek likumīgi ierobežotas Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu (*Balodis, 2011., 468.lpp.*). Ņemot vērā to, ka patvaļīga būvniecība var radīt draudus vai kaitējumu sabiedrības vai tās daļas drošībai, tika noteikts minētais īpašuma tiesību ierobežošanas gadījums.

Patvaļīgas būvniecības konstatēšanas gadījumos būvinspektoram ir noteiktas atšķirīgas pilnvaras. Tas izpaužas tādējādi, ka tad, ja patvaļīga būvniecība tiek konstatēta būvdarbu laikā, par tās apturēšanu ir tiesīgs lemt pats būvinspektors, noradot to atzinumā. Šāda būvdarbu apturēšana ir spēkā līdz būvvalde pieņem lēmumu par iepriekšējā stāvokļa atjaunošanu vai būvniecības turpināšanas atļaujas saņemšanai, tas ir būvdarbu legalizācijai (*Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta lēmums, 2016., SKA-1056/2016, 8.punkts*). Savukārt gadījumā, kad tiek konstatēts, ka būve tiek izmantota pretēji būvprojektā noteiktajam ekspluatācijas mērķim, būvinspektors ir tiesīgs tikai sastādīt atzinumu par konstatēto faktu, bet galīgo lēmumu, tostarp par būves ekspluatācijas aizliegumu, ir tiesīga pieņemt būvvalde, pat gadījumos, ja būvniecības kontrole ir Biroja kompetencē.

Izvērtējot to, ka būvvaldēm ir noteikta ekskluzīva kompetence lemt par būves ekspluatācijas aizliegumu, autore secināja, ka tā ir normatīvā regulējuma nepilnība. Pēc autores domām gan labas pārvaldības principam, gan procesuālās ekonomijas principam atbilstoši būtu piešķirt Birojam tiesības patstāvīgi lemt par būvniecības pārtraukšanu vai būves ekspluatācijas aizliegumu tām būvēm, kas atrodas Biroja kompetencē.

Līdzīgu nostāju vienā no Jurista Vārda publicētajiem rakstiem ir paudusi arī Liepājas pilsētas Būvvalde (*Bože, 2018., 22.lpp.*). Tā norādījusi, ka normatīvajā regulējumā būtu nepieciešams noteikt Birojam kompetenci patstāvīgi vest administratīvā pārkāpuma lietu par konstatētajiem pārkāpumiem būvniecības procesā. Šobrīd ir noteikts, ka administratīvo sodu par būvniecības pārkāpumiem var uzlikt pašvaldību būvvalžu būvinspektori vai administratīvā komisija. Pēc autores domām, Liepājas pilsētas būvvaldes priekšlikums ir atzīstams par pamatotu, jo nodrošinot Biroja tiesības izskatīt būvniecības procesa pārkāpuma lietas attiecīgo ēku vai būvju būvniecībā, tiktu nodrošināta pilnīga Biroja kompetence būvniecības procesa kontroles īstenošanā.

Tā kā būvniecības kontroles būtiska sastāvdaļa ir būves un būvlaukuma apsekošanas, tad būvinspektoru pienākums, veicot pārbaudi, ir pārliecināties par to, ka izpildīti reglamentējošo normatīvo aktu prasības. Tās, piemēram, ir būvdarbu veikšana nepieļaujot atkāpes no būvatļaujas, akceptētās apliecinājuma kartes vai paskaidrojuma raksta nosacījumiem un normatīvajiem aktiem, būvdarbu veikšanai nepieciešamās dokumentācijas esamība būvlaukumā, būvdarbu veikšana ievērojot vides aizsardzības prasības, būvdarbu veicējiem ir spēkā esoša obligātās civiltiesiskās apdrošināšanas polise un citi (*Vispārīgie būvnoteikumi, 2014., 139.punkts*).

Birojs būvinspektoru personā sadarbojas ar vairākām citām valsts pārvaldes iestādēm. Tādējādi, ja būvinspektors konstatē, ka būvizstrādājumiem nav atbilstošas ekspluatācijas īpašību deklarācijas, tas sniedz rakstisku informāciju par konstatētajiem apstākļiem Patērētāju aizsardzības centram (*Būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kārtība, 2014., 6.2. un 6.3.2.punkti*). Savukārt gadījumā, ja apsekošanas laikā konstatēti darba aizsardzības reglamentējošo normatīvo aktu pārkāpumi, būvinspektoram ir pienākums informēt par to Valsts darba

inspekciju, bet gadījumā, ja tiek konstatētas atkāpes no vides aizsardzības prasībām, kas radījušas vai var radīt bīstamību vai būtisku kaitējumu, būvinspektors informē institūciju, kura veic vides valsts kontroli, piemēram, Valsts vides dienestu (*Vispārīgie būvnoteikumi, 2014., 140.2.punkts*). Tādējādi pēc autores domām tiek nodrošināta labas pārvaldības principa īstenošana, galvenokārt nodrošinot personu tiesības uz drošību, kas ir īpaši aktuāls būvniecības nozarē.

Gadījumā, kad apskates laikā būvinspektors konstatē atkāpes no vides prasībām, kas radījušas vai var radīt bīstamību vai būtiski kaitējumu, vai būvizstrādājumu atbilstību apliecinošas dokumentācijas neesamību būvlaukumā vai būvdarbu vadītāja neesamību būvlaukumā viņš ir tiesīgs apturēt būvdarbus, par to uzrakstot attiecīgu atzinumu (*Vispārīgie būvnoteikumi, 2014., 142.punkts*). Atzinumā tiek izklāstītas konstatētas neatbilstības un noteikti nosacījumi to novēršanai. Līdz ar to tiek nodrošināta vienas no Satversmē noteiktām pamattiesībām – tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē īstenošana.

Minētais būvinspektora atzinums pēc tiesiskās dabas ir atzīstams par starplēmumu, uz kura pamata iestāde pieņem administratīvo aktu, kurā tā vēlreiz atzīst konstatētos faktus, piemēram, patvaļīgu būvniecību (*Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedums, 2017., SKA-1488/2017, 6.punkts*). Līdz ar to, tas ir visai bieži sastopama problēma, kad ar būvinspektora lēmumu tiek pieņemts galīgais rezultāts attiecībā uz būvi, tās neatbilstību normatīvajiem aktiem un trūkumiem. Diemžēl arī iestādes – būvvaldes vai citas institūcijas, kas pilda būvvaldes funkcijas – visai bieži kļūdaini atzīst būvinspektora lēmumu par pareizu, nepārbaudot tā kompetenci konkrētajā lietā. Tādējādi rodas gadījumi, kad tiek pieņemti prettiesiski būvvaldes lēmumi.

Savukārt ir atsevišķi gadījumā, kad būvinspektoram ir pienākums apturēt būvniecību. Šādi gadījumi ir, ja apsekošanas rezultātā būvinspektors konstatē, ka nav saņemta būvatļauja būvdarbu veikšanai un pirms to uzsākšanas nav izpildīti būvatļaujas nosacījumi (projektēšanas nosacījumi un būvlaukuma sagatavošanas nosacījumi) vai arī pirms būvdarbu uzsākšanas nav akceptēta apliecinājuma karte vai paskaidrojuma raksts. Tāpat būvinspektora pienākums ir pieņemt lēmumu par būvdarbu apturēšanu, ja tiek konstatēts, ka būvdarbi notiek, pieļaujot atkāpes no būvatļaujas, akceptētas apliecinājuma kartes vai paskaidrojuma raksta nosacījumiem un neievērojot būvniecību reglamentējošos normatīvos aktus vai konstatē, ka būvlaukumā neatrodas būvdarbu veikšanai nepieciešamā dokumentācija.

Būvinspektoram ir pienākums par katru pārbaudi sagatavot normatīvajiem aktiem atbilstošu atzinumu, taču tam ir noteikts izņēmums, ka atzinumu var nesagatavot gadījumā, ja apsekošanas rezultātā tiek sagatavots cits dokuments, kurā tiek ietverti apsekošanas rezultāti, piemēram, izziņa par būves neesību. (*Vispārīgie būvnoteikumi, 2014., 134. un 135.punkti*). Tādējādi, gadījumā ja apsekošanas laikā tiek konstatēts, ka būve dabā neeksistē, būvinspektoram ir tiesības sagatavot izziņu par būves neesamību, kā dēļ tajā vairs netiks veikta apskate saistībā ar šo būvi.

Papildus tam normatīvajos aktos ir noteikts būvinspektoram pienākums kontrolēt tādu atlikto būvdarbu pabeigšanu, kas ir minēti aktā vai izziņā par būves neesību. Ir jāpiemin, ka šāds pienākums ir noteikts arī attiecībā uz jebkuru aktā minēto atlikto būvdarbu pabeigšanu (*Ēku būvnoteikumi, 2014., 190.punkts*). Tādējādi ir secināms, ka Birojs būvinspektora personā veic būvniecības kontroli līdz pilnīgai objekta pieņemšanai ekspluatācijā, neatkarīgi no tā vai būvdarbi tajā tiek pabeigti uzreiz vai atlikti kāda iemesla dēļ.

Birojs veic būvniecības kontroli arī pirms būvvalde izdod būvatļauju, kas izpaužas būvniecības ieceres realizācijas vietas pārbaudē ar nolūku pārliecināties, ka tajā nav veikta patvaļīga būvniecība. Līdz ar to ir konstatējams, ka būvniecības kontrole tiek aizsākta līdz ar būvniecības ieceres iesniegšanu būvvaldē. Ņemot vērā to, ka Būvniecības likuma 21.panta sestajā daļā ir noteikts, ka būvinspektors veic arī ekspluatācijā pieņemtas būves drošuma kontroli, autore secina, ka Biroja īstenotā būvniecības kontrole netiek izbeigta ar būves

pieņemšanu ekspluatācijā, bet turpinās arī būves ekspluatācijas laikā (*Būvniecības likums, 2014., 21.panta sestā daļa*). Tādējādi, veicot vispārīgo vizuālo apskati, kuras laikā būvinspektors fiksē un novērtē redzamos bojājumus, tiek sagatavots atzinums, kura rezultāti var būt par pamatu būves, tās daļas vai iebūvēto būvizstrādājumu detalizētai tehniskajai izpētei. Līdz ar to, tiek nodrošināts galvenais būvniecības kontroles mērķis – būvniecību un tās procesu reglamentējošo normatīvo aktu ievērošana, īstenojot Satversmes 105. un 115.pantā noteiktās cilvēka pamattiesības – tiesības uz īpašumu un tiesības uz dzīvi labvēlīgā vidē.

Secinājumi un priekšlikumi

1. Birojs veic tikai Būvniecības likuma 6¹.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto ēku un būvju būvniecības procesu, kā mērķis ir valsts pārvaldes uzdevumu īstenošana un Satversmē noteikto pamattiesību nodrošināšana. Autores ieskatā, minētā mērķa īstenošanai Biroja kompetencē ir jānodod arī daudzīvokļu māju būvniecība. Līdz ar to autore piedāvā papildināt Būvniecības likuma 6¹.panta pirmās daļas 1.punktu ar d) apakšpunktu sekojošā redakcijā:
“d) tādu daudzīvokļu māju pārbūvi vai izbūvi, kurā plānots izbūvēt vai kurā ir izbūvēti vismaz pieci stāvi un vismaz četrdesmit dzīvokļus”, kā arī Ministru kabineta 2014.gada 30.septembra noteikumu Nr.576 “Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums” 3.1.apakšpunktu ar 3.1.4.apakšapakšpunktu sekojošā redakcijā:
“3.1.4. tādu daudzīvokļu māju pārbūvi vai izbūvi, kurā plānots izbūvēt vai kurā ir izbūvēti vismaz pieci stāvi un vismaz četrdesmit dzīvokļus”.
2. Biroja īstenotās būvniecības kontroles tiešais izpildītājs ir Biroja būvinspektors, kuram ir piešķirtas tiesības rīkoties Biroja vārdā, veicot būvniecības un būvlaukuma pārbaudi un apsekošanu, kā arī pienākumi attiecīgi rīkoties, ja būvniecības procesā un/vai būvlaukumā tika konstatētas neatbilstības normatīvo aktu prasībām.
3. Galīgo lēmumu apturēt būvdarbu vai uzlikt par pienākumu tos legalizēt pieņem attiecīgās pašvaldības būvvalde, arī tad, ja būvniecības kontrole attiecīgajā būvobjektā ir Biroja kompetencē. Lai nodrošinātu Biroja pilnīgu kompetenci attiecīgo grupu ēku un būvju būvniecības kontroles procesā, autore piedāvā piešķirt Birojam tiesības izskatīt būvniecības pārkāpumu lietas to kompetencē esošajā būvniecības kontrolē. Līdz ar to autore piedāvā papildināt Būvniecības likuma 6¹.panta pirmās daļu ar 8¹.punktu sekojošā redakcijā:
“8¹) izskata būvniecības noteikumu pārkāpumu lietas šā panta pirmās daļas 1.punktā noteikto ēku būvniecības procesā”, kā arī Ministru kabineta 2014.gada 30.septembra noteikumu Nr.576 “Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums” 3.punktu ar 3.14.apakšpunktu sekojošā redakcijā:
“3.4. izskatīt būvniecības noteikumu pārkāpumu lietas šā punkta 3.1.apakšpunktā noteikto ēku būvniecības procesā”.

Izmantotā literatūra un avoti

1. *Būvizstrādājumu tirgus uzraudzības kārtība* (25.03.2014.). LR Ministru kabineta noteikumi Nr.156. ar groz. līdz 15.04.2019. <https://likumi.lv/doc.php?id=265254>, sk. 15.04.2019.
2. *Būvniecības likums* (09.07.2013.). LR likums ar groz. līdz 24.04.2019. <https://likumi.lv/doc.php?id=258572>, sk. 24.04.2019.
3. *Būvniecības valsts kontroles biroja nolikums* (30.09.2014.). LR Ministru kabineta noteikumi Nr.576. ar groz. līdz 10.04.2019. <https://likumi.lv/doc.php?id=269202>, sk. 10.04.2019.
4. *Ēku būvnoteikumi* (02.09.2014.). LR Ministru kabineta noteikumi Nr.529. ar groz. līdz 13.04.2019. <https://likumi.lv/doc.php?id=269164>, sk. 13.04.2019.
5. *Vispārīgie būvnoteikumi* (19.08.2014.). LR Ministru kabineta noteikumi Nr.500. ar groz. līdz 14.04.2019. <https://likumi.lv/doc.php?id=269069>, sk. 14.04.2019.
6. Balodis, K. (2011). Latvijas Republikas Satversmes 105.panta komentāri. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 459.-478.lpp.

7. Bože, M. (12.06.2018.). Nozare atbalsta būvniecības regulējuma uzlabojumus, tomēr ir arī jauni priekšlikumi. *Jurista Vārds*, 24, 22.-25.lpp.
8. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2016.gada 19.jūlija lēmums lietā SKA-1056/2016.* <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/buvniecibas-tiesibas?lawfilter=1>, 13.04.2019.
9. *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2017.gada 22.decembra spriedums lietā SKA-1488/2017.* <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/administrativo-lietu-departaments/klasifikators-pec-lietu-kategorijam/buvniecibas-tiesibas?lawfilter=1>, sk. 13.04.2019.
10. *Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2008.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr. 2007-11-03.* http://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2016/02/2007-11-03_Spriedums.pdf, 20.04.2019.
11. Putnika, L. (12.06.2018.). Būvniecības kontroles biroja darbība. *Jurista Vārds*, 24, 12.-15.lpp.
12. Stucka, A. (2009). *Administratīvās tiesības*. Rīga: Juridiskā koledža. 352 lpp.

Summary

The legislator has based on the prevention of the threat of human fundamental rights and implementation of the functions of the state administration, which determines the competence of the State Construction Control Bureau in the construction process. The author believes that the reduction of public safety risks, including the control of multi-apartment buildings, should be delegated to the Bureau. Thus, a multi-apartment house that could accommodate about 100 people at the same time as the construction of public buildings would be subject to state construction control.

The review of construction infringement proceedings is within the competence of the relevant local government building board or administrative commission. The author believes that it is necessary for the Bureau to have the right to consider the violations of construction process found in the buildings under their supervision. Therefore, the Bureau's full competence in the control of the construction process will be ensured.